

REMISSYTTRANDE

Datum
2019-03-15

Ert datum
2018-12-07

Dnr
FST 2018/4-69

Ert diariernr
S2018/04805/FST

Socialdepartementet
Enheten för familj och sociala tjänster
103 33 Stockholm

s.fst@regeringskansliet.se

Betänkandet En arvsfond i takt med tiden – En översyn av regelverket kring Allmänna arvsfonden (SOU 2018:70)

Förvaltningsrätten har inget att erinra mot förslagen och bedömningarna i betänkandet utöver synpunkterna som följer nedan.

6 Reformbehovet

I betänkandet diskuteras om en ökad formell reglering av villkoren för stöd skulle kunna leda till att stöd ur Allmänna arvsfonden bedöms vara en civil rättighet enligt artikel 6.1. Europakonventionen, vilket i sin tur skulle innebära en rätt till domstolsprövning av avslagsbeslut. Någon sådan möjlighet finns inte enligt den nu gällande lagen om Allmänna arvsfonden. Förvaltningsrätten delar utredningens hållning att det inte heller är önskvärt att inordna stöd från arvsfonden i en sådan ordning.

Förvaltningsrätten har i en dom den 1 juni 2016 (mål nr 26728-15) konstaterat att utformningen av den nu gällande lagen om Allmänna arvsfonden medför att stöd beviljas efter en mycket hög grad av skönsmässig bedömning. Av denna anledning bedömde förvaltningsrätten att rätten till stöd enligt lagen inte kan anses utgöra en civil rättighet. Det finns ingen överrättspraxis som specifikt gäller beslut om beviljande av stöd ur fonden.

Vid ett genomförande av det förslag till lag om Allmänna arvsfonden som läggs fram i betänkandet kommer de grundläggande villkoren för att beviljas stöd tydliggöras och införas i den nya lagen (1–5 §§). Förvaltningsrätten konstaterar att en sådan ordning således innebär att rätten att erhålla stöd kommer att vara reglerad i författning efter fastställda kriterier. I sin praxis har Europadomstolen

och Högsta förvaltningsdomstolen lagt stor vikt vid om prövningen av ansökningar om olika former av statliga bidrag har grundats på tydligt fastställda kriterier eller om den beslutande myndigheten haft ett betydande utrymme för skönsmässig bedömning vid beslut om fördelning av medel.

Även om kriterierna för stöd ur arvsfonden som sådana, t.ex. att verksamheten ska vara utvecklande för någon av fondens målgrupper, medför ett visst mått av skönsmässig bedömning står det klart att det mycket stora utrymme för skönsmässiga bedömningar som finns idag minskar i och med den föreslagna lagregleringen. Utrymmet för skönsmässig bedömning kommer därmed, enligt förvaltningsrättens bedömning, inte längre att vara en omständighet som med samma styrka talar emot att det rör sig om en civil rättighet enligt artikel 6.1 i Europakonventionen.

Förvaltningsrätten anser mot denna bakgrund att det kommer vara av stor betydelse hur en domstol vid ett eventuellt överklagande bedömer de övriga omständigheter som förs fram av utredningen. Till dessa omständigheter hör att stöd ur arvsfonden utgör projektstöd och inte organisationsbidrag eller verksamhetsbidrag, som är den typen av stöd som tidigare varit föremål för Högsta förvaltningsdomstolens prövning. Även den omständigheten att stöd endast tilldelas i mån av tillgång på medel förs fram som ett starkt argument emot att stöd ur arvsfonden rör sig om en civil rättighet. Förvaltningsrätten instämmer i att dessa omständigheter talar emot att det rör sig om en civil rättighet, men anser ändå att det föreligger en viss osäkerhet i frågan om ett överklagandeförbud gällande beslut om stöd kommer att upprätthållas vid en eventuell domstolsprocess. Det är enligt förvaltningsrättens mening önskvärt med en mer utförlig analys av denna fråga, inklusive en analys av vilka konsekvenserna skulle bli om utredningens slutsatser i frågan inte skulle komma att delas av domstol.

7.4 Ett demokrativillkor för fondens stödgivning

I betänkandet lämnar utredningen ett förslag till demokrativillkor som ska vara uppfyllt för att kunna få stöd ur Allmänna arvsfonden. Demokrativillkoret kan även få betydelse när en sökande har beviljats stöd, eftersom ett brott mot detta villkor kan medföra både att stödet återkallas och ett krav på återbetalning.

Av betänkandet framgår att Arvsfondsdelegationen hittills inte har nekat stöd med hänvisning till det demokrativillkor som gäller enligt egen praxis. Kammarkollegiet har inte heller återkrävt stöd med anledning av att demokrativillkoret inte varit uppfyllt efter beviljande av stöd. Förvaltningsrätten har således inte prövat något mål gällande detta demokrativillkor. Däremot har domstolen prövat några av de demokrativillkor som stadgas i förordningar som reglerar olika former av statsbidrag (se t.ex. förvaltningsrättens dom den 1 februari 2019 i mål nr 9821-18). Den praxis som hittills finns till ledning för hur olika demokrativillkor ska tolkas och tillämpas är dock sparsam.

Utformningen av det demokrativillkor som föreslås i betänkandet har stora olikheter jämfört med de demokrativillkor som finns i olika förordningar om statsbidrag. Demokrativillkoren i dessa förordningar skiljer sig dessutom åt sinsemellan, även om de är mer likartade i sin utformning. Regeringen har tillsatt en utredning, Demokrativillkorsutredningen (Ku 2018:01), som ska se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna och tillämpningen av dessa villkor.

Mot bakgrund av de svåra avvägningar som ett demokrativillkor innebär anser förvaltningsrätten att det vore positivt om det fanns ett enhetligt demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden och för olika former av statsbidrag. Ledning vid tolkningen av demokrativillkoret kan då, vid sidan om förarbetsuttalanden, fås från ett bredare underlag av mål. En sådan ordning skulle således underlätta för domstolen och bidra till ökad rättssäkerhet i form av en mer förutsebar och enhetlig prövning. Det bör därför, enligt förvaltningsrättens mening, övervägas om Demokrativillkorsutredningens betänkande och remissbehandlingen av detta kan avvaktas innan ett nytt demokrativillkor införs för Allmänna arvsfondens stödgivning.

Detta yttrande har beslutats av chefsrådmannen Mattias Almqvist.
Förvaltningsrättsfiskalen Maja Lindqvist har varit föredragande.

Mattias Almqvist

Maja Lindqvist